

NEKE TENDENCIJE U RAZVOJU SAVREMENE PEŠADIJE

Dugogodišnja trka u nuklearnom naoružanju između vodećih sila NATO pakta i Varšavskog ugovora imala je brojne posledice, kako u oblasti njihovih pogleda na verovatni karakter eventualnih ratova, tako i u domenu izgradnje odgovarajućih oružanih snaga. Zbog realne računice sa nuklearnom podrškom, na osnovu savezništva, a ponegde i usled nedovoljno kritičnog prihvatanja pojedinih rešenja glavnih nuklearnih sila u okviru postojećih vojnih saveza, talasom prilagođavanja oružanih snaga zahtevima nuklearnog rata, bile su snažno zahvaćene i mnoge druge zemlje, koje nisu imale (niti danas imaju) sopstveno nuklearno oružje. Od toga, prirodno, nisu mogle ostati sasvim imune ni zemlje izvan pomenutih vojnih saveza, mada je kod njih dominantnu ulogu u razvoju oružanih snaga imao uglavnom odbrambeni faktor (tj. nastojanje da svoje OS osposobe za dejstvo i u uslovima kada protivnik upotrebljava nuklearna borbena sredstva, dok su zemlje iz prethodne grupacije, pored toga, morale činiti velike napore i na planu osposobljavanja svojih oružanih snaga za upotrebu ovih sredstava i što efikasniju operativno-taktičku eksploataciju njihovih učinaka na bojištu).

Prave posledice tako različitih pravaca razvoja (gledano u svetskim razmerama) počele su se ozbiljnije osećati tek unazad desetak godina, kada je u okviru pomenutih vojnih saveza konačno shvaćeno da dalja trka u nuklearnom naoružanju, naročito strategijske namene, nema više nikakvog smisla. Naime, u procesu te trke stvoreno je takvo stanje odnosa u N b/s između glavnih nuklearnih sila (SAD i SSSR-a) pri kojem nijedna od njih, i u slučaju sasvim iznenadnog nanošenja prvog nuklearnog udara, ne bi mogla sprečiti onu drugu u izvršenju dovoljno snažnog kontraudara niti izbeći sopstveno uništenje. U takvoj situaciji, adekvatno praćenoj »politikom pregovaranja umesto politike konfrontiranja«, uvođenjem znatno elastičnijih vojnih doktrina, ali i većim dopuštanjem (a od strane

SAD i upražnjavanjem) ograničenih i lokalnih ratova, u okviru kojih mogu ali ne moraju biti upotrebljavana odgovarajuća N b/s, prvi put iza drugog svetskog rata počelo se ozbiljnije, na generalnom planu, analizirati stanje konvencionalnih snaga. Prema većini inostranih izvora, pod delovanjem nuklearnog faktora, one su razvijane veoma neravnomerno — uz izrazito favorizovanje onog što je odgovaralo zahtevima nuklearnog rata i ozbiljno zapostavljanje mnogih pitanja koja su od prioritarnog značaja sa konvencionalnog stanovišta.

U korejskom ratu to se jedva primećivalo. Međutim, rat u Južnom Vijetnamu, koji se i vremenski poklapa sa iznetim zbivanjima na nuklearnom planu, pokazao je da su ta zaostajanja vrlo značajna, pa je mnogima, a pre svega Zapadnom vojnom savezu, poslužio kao ozbiljan korektiv u daljem razvoju konvencionalnih snaga. U tom pravcu delovala je svakako i povećana verovatnoća ograničenih i lokalnih ratova, kao i činjenica da zemlje kojima takvi ratovi mogu biti nametnuti, po pravilu, ne raspolažu N b/s, da one ne mogu biti ni izazivači »ograničenog nuklearnog angažovanja« i da, sledstveno tome, za takve ratove (pa čak i za jedan širi međublokovski sukob u Evropi) treba imati adekvatno razvijene i pripremljene konvencionalne snage. S tim u vezi, izrađeni su (i uz nemale otpore nekih zemalja — članica pojedinih vojnih saveza prihvaćeni) brojni novi programi dugoročnog razvoja konvencionalnih snaga u okviru kojih zapaženo mesto zauzimaju i pešadijski sastavi koji su u eri »nuklearizacije«* najviše zanemarivani, a od strane mnogih pobornika nuklearnog rata čak i isključivani kao neophodna vrsta kopnene vojske u doglednoj budućnosti.

Zemlje, koje su u međuvremenu ostale izvan vojnih saveza, ili koje su i unutar njih nastojale da očuvaju relativnu samostalnost — osloncem na sopstveni razvoj i proizvodnju, ostale su dosta imune prema krupnijim disproporcijama u razvoju svojih oružanih snaga, mada i kod njih, usled nastojanja da postignu što veću otpornost na N b/s, postoje izvesna preterivanja, naročito u stepenu orijentacije na oklopnu zaštitu i transformisanje klasične pešadije u mehanizovanu.

Analitičari disproporcija o kojima je reč, u većini slučajeva, saglasni su da je era nuklearizacije, sa stanovišta nosioca kopnenog boja (operacija), neuporedivo više pogodovala razvoju oklopnih i mehanizovanih nego klasičnih pešadijskih sastava, ali da se neki

* Termin je upotrebljen uslovno da bi se izbeglo opisno ponavljanje pravca razvoja iz tog perioda.

opšti rezultati (bez obzira u čijem su interesu stvarani) mogu lako ugrađivati i u više-manje konvencionalne pešadijske sastave. Tu se, u prvom redu, misli na jačanje njihove manevarske sposobnosti uvođenjem odgovarajućeg transporta, zatim na mogućnost boljeg sinhronizovanja stepena pokretljivosti pojedinih delova (za borbu, podršku i obezbeđenje) unutar združenih pešadijskih jedinica, na njihovo prenošenje i ubacivanje vazдушnim putem (posebno helikopterskim sredstvima), kao i na realan rast vatrene podrške artiljerijskim i raketnim sistemima sa viših nivoa komandovanja, koji uz nuklearna i hemijska sredstva mogu dejstvovati i konvencionalnim ubojnim glavama. Iz toga bi logično sledilo da se glavna zaostajanja u razvoju pešadije, na liniji njene uloge i sposobnosti za efikasna borbena dejstva (operacije) u konvencionalnom ratu, ili u uslovima ograničene (selektivne) upotrebe NHB b/s, svode uglavnom na problem njene vatrene moći, sposobnosti za protivoklopnu i protivvazдушnu borbu i stepen samostalnosti u elementima opšte vatrene podrške. Iako je to u osnovi tačno, stvarni problemi u razvoju savremene pešadije, ne samo u zemljama koje su svojevremeno bile zapljusnute talasom nuklearizacije, nego uopšte, neuporedivo su dublji. Oni stoga zahtevaju brižljivu raspravu ne samo o onim pitanjima kojima se u eri nuklearizacije najviše grešilo ili lutalo, već i mnoštvu drugih, koja su realan izraz: mogućeg karaktera danas najverovatnijih — lokalnih ratova, prostora gde su takvi ratovi mogući, borbenih mogućnosti potencijalnog agresora i neophodnih snaga za efikasno suprotstavljanje eventualnoj agresiji, s obzirom na njen verovatni karakter, usvojenu koncepciju odbrane i specifične zahteve konkretnog prostora.

Rat u Južnom Vijetnamu, a nešto kasnije i oktobarski rat na Bliskom istoku, snažno je demantovao sve one koji su otpisivali »klasičnu« pešadiju, odnosno koji su je — sa stanovišta budućnosti — videli i priznavali samo u mehanizovanom (motomehanizovanom) ili vazdušnodesantnom (vazdušnoprenosnom) ruhu. Iako vođeni u specifičnim, principijelno različitim zemljišnim uslovima, oba rata potvrdila su da je »klasična« pešadija, kao rod kopnene vojske, i te kako neophodna za uslove konvencionalnog rata, ali da u isto vreme mora imati mnoštvo novih ili znatno naglašenijih borbenih osobina, nego što ih je imala u nedavnoj prošlosti.

Vrsta transporta (prevoza-prenosa) pri tome je samo jedan od elemenata koji može da pogoduje, ali i da protivureči, sticanju takvih osobina. Drugim rečima, pešadija koja se kreće i bori peške nije nesavremena pešadija ako je zemljišni i drugi uslovi datog ratišta

(vojišta) nameću kao vrstu. O savremenosti bilo koje vrste pešadije, uključujući one sa najmodernijim sredstvima prenosa — prevoza, odlučuje, pre svega, stepen integrisanosti odgovarajuće sposobnosti unutar njihovih jedinica da se mogu efikasno boriti sa savremeno naoružanim i opremljenim protivnikom, u zemljišnom ambijentu za koji su prvenstveno namenjene, ali i na terenima koji zahtevaju nešto specijalizovanije sastave ako takvih, iz bilo kojih razloga, nema dovoljno u datom prostoru.

U J. Vijetnamu, Amerikanci su doveli brojne oklopno-mehanizovane sastave, koji su ubrzo ispoljili mnogo slabosti u tamošnjem zemljišnom ambijentu. Uz veliku ranjivost, čak i na ručna sredstva protivoklopne borbe (POB), na veoma pošumljenom i često močvarnom zemljištu, takvi sastavi pokazali su i više taktičkih nepodesnosti. Jednostavno, osećao se deficit obične pešadije i ona je morala biti stvarana na brzinu, kao vrsta koja se bori (često i kreće) peške, a transportuje (desantira, ubacuje) češće helikopterskim nego zemaljskim mototehničkim sredstvima. U oktobarskom ratu na Bliskom istoku, u sasvim različitom zemljišnom ambijentu, ponovo se osetio deficit »klasičnih« pešadijskih sastava i to jače na egipatsko-sirijskoj nego na izraelskoj strani. Iako su mnogi skloni da taj fenomen jednostavno svedu na relativnu »ogoljenost« oklopno-mehanizovanih jedinica, usled čega su PO sredstva (posebno rakete) došla do neuobičajeno efikasnog izražaja, problem je znatno dublji i odnosi se, u stvari, na guranje tih jedinica i u zadatke za koje su znatno podesnije pešadijske snage. Drugim rečima, taj rat je potvrdio da razvoj oklopno-mehanizovanih jedinica ima svoje uslovne granice iza koje, kod nekritičnog kopiranja tuđih obrazaca (stvorenih za druge potrebe i uslove), počinju delovati vrlo ozbiljne protivurečnosti. Na Bliskom istoku to se ogledalo u sudaru, ali i u obostranom masakru oklopa. Pitanje je, međutim, da li bi to bilo tako da se za zadatke, koji inače ne pripadaju oklopno-mehanizovanim jedinicama, raspolagalo respektivnim (običnim) pešadijskim sastavima. Očekivanja pobornika mehanizovane pešadije da će ona — napuštanjem svojih borbenih vozila — moći uspešno da preuzme tu ulogu, nisu se sasvim ostvarila, što je prirodno, s obzirom na to da je značajan deo njihove udarne i vatrene moći ugrađen neposredno na borbenim vozilima. Svako odvajanje takve pešadije na distance gde taj deo njene moći ne može da dođe do neposrednog izražaja, čini je znatno inferiornijom prema pešadijskim sastavima čija je vatrena i udarna moć drukčije koncipirana. Na iole pokrivenijem i ispresecanijem zemljištu od onog na Sinaju i Golanu, verovatno je da bi ta inferiornost imala i dublji karakter.

Oktobarski rat na Bliskom istoku pokazao je u isto vreme da savremena pešadija nije niti može biti samo streljačka (ili pretežno streljačka) vojska. Doduše, to je postalo veoma evidentno još u južnovijetnamskom ratu, a na Bliskom istoku samo potvrđeno snagom koja ne ostavlja nikakve dileme da savremena pešadija mora posedovati izrazitu protivoklopnu sposobnost, zatim relativnu samostalnost u borbi sa helikopterima i avijacijom na malim visinama, naglašenu sposobnost za efikasnu protivdesantnu borbu, za raščišćavanje i postavljanje minsko-eksplozivnih i drugih prepreka, kao i za blisko otkrivanje neprijatelja (uključujući osmatranje i gađanje noću) instrumentalnim metodama.

Ako se ovome dodaju još uvek aktuelni zahtevi u pogledu sposobnosti pešadije da samostalno sprovodi sve primarne mere iz okvira ABHO i zaštite od zapaljivih borbenih sredstava očigledno je da savremene pešadijske jedinice, koje će ispuniti sve te zahteve, nije lako koncipirati. I pored toga, godinama već u svetu se čine ogromni naporu u svim iznetim pravcima, pri čemu postoje u osnovi dve tendencije:

— prva, u čijoj osnovi leži transformisanje samih pešadijskih sastava u jedan novi kvalitet, direktnom ugradnjom odgovarajućih sredstava i znanja, počev od najnižih delova (odeljenja) do bataljona, uz veće ili manje dodavanje (ili ojačavanje postojećih) specijalizovanih delova za POB, PVO i OVP u okviru združenih jedinica ranga puk-brigada, i

— druga, koja ne remeti bitno streljački karakter osnovnih jedinica (ponegde i bataljona), ali zato izrazitije ugrađuje ili ojačava specijalizovane delove za prethodno navedene svrhe, naročito na nivou puka-brigade.

Prva tendencija svojstvenija je armijama koje nisu bile ozbiljnije zahvaćene talasom nuklearizacije, jer su one mogle mirnije, u jednom normalnom kontinuiranom procesu, sagledavati nove potrebe na osnovu sopstvenog (mirnodopskog) iskustva i praćenja (u međuvremenu vođenih) lokalnih ratova. Tu tendenciju snažno je potvrdio već rat u J. Vijetnamu, gde se na strani jedinica Fronta nacionalnog oslobođenja još unazad nekoliko godina, javljaju čak i odeljenja »čudnog« sastava, unutar kojih — uz puškomitraljez i poneku pušku — obavezno dejstvuje bar po jedno ručno pt-sredstvo, po jedno sredstvo niske PVO i ledni (»partizanski«) bacač raketa ili odgovarajući minobacač.

Druga tendencija postoji u armijama koje su morale ozbiljnije nadoknađivati zaostajanja u razvoju konvencionalnih snaga, pri

čemu im je taj put najviše odgovarao ne samo zbog žurbe da kod postojećih pešadijskih sastava poprave najhitnije stvari već i zbog toga što su na taj način izbegavale ozbiljnije reorganizacije, koje su i u periodu popuštanja međunarodne zategnutosti ostale krajnje nepoželjne u nekim delovima sveta.

Iako organizaciono dosta različite, obe tendencije imaju i mnogo zajedničkog, posebno u domenu tehničkih sredstava kojima se u jednom i drugom slučaju postižu, ili žele postići, sposobnosti o kojima je bilo reči. Sa tog stanovišta, u razvoju savremene pešadije najviše se osećaju sledeće tendencije.

1. POLUAUTOMATIZACIJA I AUTOMATIZACIJA STRELJAČKE VATRE

Ova tendencija došla je do snažnog izražaja još u toku drugog svetskog rata i u neku ruku predstavlja njen nastavak. U uslovima veoma narasle orijentacije na razvoj oklopnih, a naročito mehanizovanih snaga, o ispravnosti te tendencije pojavila su se različita gledišta. Među njima bilo je i takvih koja su joj — zbog jednostranih vizija o mogućem karakteru budućih ratova — osporavala opravdanost, dok su je druga, nešto elastičnija gledanja prihvatila, ali uglavnom kao logičan odnos prema pojavi novog, savremenog oružja, koje — uz neke druge prednosti — nudi i snažno ojačanje vatrene moći pešadijskih i drugih jedinica KoV-a, što je cenjeno kao korisno ne samo kod neizbežnih pešadijskih sudara već i sa stanovišta PDO, čiju važnost u međuvremenu niko nije osporavao. U većini armija, koje su poluautomatizaciji i automatizaciji streljačke vatre posvećivale odgovarajuću pažnju, u realnijoj viziji mogućeg karaktera budućih ratova i odgovarajućem odmeravanju neophodnog balansa sa potencijalnim protivnikom, primenom te orijentacije, vatrena moć pešadijskih bataljona stvarno je udvostručena (ponegde i utrostručena) u odnosu na proseke iz drugog svetskog rata. Ali, to nije njena jedina vrednost, niti joj je to bilo gde bio jedini cilj. Prava vrednost te orijentacije podjednako se ogleda i u dvema drugim činjenicama:

— prvo, podižući vatrenu moć pešadijskih jedinica ona je u isto vreme doprinela oslobađanju dela ljudskih efektivu unutar pešadijskih, kao i nekih drugih jedinica KoV-a za preuzimanje novih sistema oružja, odnosno za kvantitativno proširenje postojećih saobrazno današnjim potrebama; i

— drugo, efikasna daljina poluautomatske i automatske vatre pomerena je na dvostruko, pa i trostruko veće distance nego što su ih postizali najbolji automati u drugom svetskom ratu.

Prema tome, poluautomatizacija i automatizacija streljačke vatre ima jedan dublji smisao. Ona nije negacija streljačkog oružja koje dejstvuje jedinačnom paljbom (jer to omogućavaju i navedeni novi sistemi), već uslov da se manjim brojem strelaca postigne danas neophodni nivo streljačke vatre, a da se pri tom obezbedi dovoljno ljudstva (po sistemu oslobađanja unutrašnjih rezervi) za prihvrat drugih uvećanih potreba, naročito za POB i PVO. Veći domet automatske vatre samo je razlog više da se u tom pravcu traže još bolja rešenja. Na tom planu sada je orijentacija naročito na mini-kalibre (poput pušaka 5,56 mm koje su Amerikanci upotrebili u J. Vijetnamu), tj. na oružja koja imaju izuzetno velike početne brzine, još veći domet od danas najraširenijih kalibara streljačkog oružja (7,62 i 9 mm), a praktično isti materijalni efekat na cilju.

Poluautomatizacija i automatizacija streljačke vatre ima, s druge strane, svoje uslovne granice, jer je, kao i svaki nov proces, prućena određenim protivurečnostima. Kao prvo, ona podrazumeva masu principijelno većih potrošača municije, što nije problem samo sa stanovišta ratnog snabdevanja, već i opterećenja strelaca (nišandžija). To zahteva izuzetno visoku obućenost rukovalaca novim poluautomatskim i automatskim oružjem da postižu pun efekat na cilju sa najmanjim brojem zrna, a, s druge strane, naglašene podstiče na razvoj još lakših sistema oružja, na uslovljavanje veličine njihovih b/k, kao i na druge oblike rasterećenja strelaca radi povećanja njihove efikasnosti u savremenoj borbi. Takve mere sigurno mogu znatno doprineti ublažavanju navedene suprotnosti, ali je njeno potpuno rešenje, suštinski gledano, u skladnom kombinovanju oružja za pojedinačnu, poluautomatsku i automatsku streljačku vatru unutar pešadijskih jedinica, odnosno u suzbijanju shvatanja da su pojedinačni sistemi preživeli ili da se automatski i poluautomatski sistemi smeju koristiti i kada je dovoljna jedinačna paljba. Stoga nije nimalo slučajno što se razvoju jedinačnih sistema, naročito snajperskog oružja, takođe posvećuje velika pažnja i što danas preovladavaju gledišta da je vatrena moć pešadijskog bataljona od oko 30.000 — 35.000 zrna u minuti prosek iznad kojeg dalje povećavanje njenog nivoa nema naročitog taktičkog opravdanja. Realnost takvih gledišta zasnovana je i na činjenici što je u savremenoj borbi, naročito na ravničastom i manevarskom zemljištu, vrlo često nužno najpre snažnom protivoklopnom vatrom prinuditi protivnika da napusti svoja oklopna borbeno vozila i prihvati borbu peške. Bez toga, streljačka vatra —

ma kako bila moćna — ne bi mogla da dođe do efikasnog izražaja na zemljištu koje omogućava iole masovniju upotrebu oklopnih i mehanizovanih jedinica.

Prema tome, poluautomatizacija i automatizacija streljačke vatre predstavlja trend, koji je podjednako motivisan kako jačanjem vatrene moći pešadijskih i drugih jedinica KoV-a (u toj vrsti vatre), tako i oslobađanjem snaga za ojačanje ili prihvatanje drugih borbenih sistema (naročito za svrhe POB i PVO) radi njihovog transformisanja u još sposobnije sastave za uslove savremenog konvencionalnog rata. Taj trend adekvatno doprinosi i znatno većoj sposobnosti pešadijskih i drugih jedinica KoV-a za protivdesantnu odbranu. Istovremeno, on nije negacija streljačkog oružja za pojedinačnu paljbu, već zahteva dozirano ugrađivanje pojedinačnih, poluautomatskih i automatskih sistema oružja u pešadijske strukture svih vrsta, kako se stepenom poluautomatizacije i automatizacije ne bi prekoračila mera efikasnog angažovanja vatrenih mogućnosti osnovnih i nižih taktičkih jedinica u odnosu na karakter (oklopnu zaštitu) snaga potencijalnog protivnika. Ograničavajuće dejstvo u primeni potpune poluautomatizacije i automatizacije streljačke vatre ima i činjenica što bi takvo ponašanje — pred pojavom još savremenijih sistema streljačkog oružja — masovno izbacivalo iz naoružanja postojeće sisteme, a to danas ekonomski ne mogu lako podneti i najrazvijenije zemlje.

Sa čisto tehničkog stanovišta, u bližoj budućnosti treba očekivati razvoj još lakših sistema streljačkog oružja, zasnovanih na mini-kalibrima, još većim početnim brzinama i daljinama dejstva, a isto tako na uvođenju efikasnijih instrumenata za gađanje uopšte i dejstvo u noćnim uslovima.

2. UGRAĐIVANJE PROTIVOKLOPNE SPOSOBNOSTI

Ovo pitanje postalo je zahtev vremena u kojem živimo već samom činjenicom što je era nuklearizacije izuzetno snažno isforsirala razvoj oklopnih i mehanizovanih snaga, veoma visoke udarne moći i prohodnosti ne samo na ravničastom i manevarskom zemljištu već i na težim terenima. U neizbežnoj borbi sa takvim snagama, pešadija bi ostala izrazito inferiorna, ukoliko bi se njena borbeno sposobnost — poput preovladavajućeg stanja u drugom svetskom ratu — zasnivala, prvenstveno, na moći streljačke vatre. Otuda izrazita tendencija da ona u svom sastavu, počev od najmanjih jedinica (ranga odeljenje-vod) inkorporira što više protivtenkovskih

sredstava. Pešadija bez takve sposobnosti, ma kako naoružana drugim sredstvima, ne može odgovoriti savremenim zahtevima u ratu bilo koje vrste.

Pravci realizacije ovog zahteva baziraju više-manje u svim armijama na naoružavanju pešadijskih i drugih jedinica kopnene vojske ručnim pt-sredstvima (kao što su: trombloni, ručni bacači, bestrzajni pt-topovi, ručne pt-bombe i mine, u poslednje vreme i prenosni lanseri vođenih pt-raketa), čime se na svojevrstan način stvara veoma masovna baza sistema protivoklopne borbe. Istovremeno, na nivou združenih taktičkih i operativno-taktičkih jedinica pešadije došla je do odgovarajućeg izražaja i tendencija daljeg jačanja specijalizovanih snaga za POB, čemu je — uz mnoga poboljšanja protivtenkovske artiljerije — naročito doprineo veoma brz razvoj vođenih pt-raketa. Na liniji povećanih zahteva u POB, primenom odgovarajuće municije, ide se sve više i na osposobljavanje artiljerije za podršku navedenih pešadijskih jedinica za posrednu i neposrednu borbu s tenkovima i oklopnim transporterima.

Sa užeg stanovišta, za pešadiju je najvažnije ono što se zbiva sa sredstvima za blisku POB, koja su postala (ili sve više postaju) njeno direktno naoružanje. Do unazad desetak godina ta sredstva, sem masovnijeg postojanja u okviru pešadijskih jedinica, po svojoj efikasnosti i dometu nisu ozbiljnije nadmašivala svoje prethodnike iz perioda drugog svetskog i korejskog rata. O njima su, stoga, u pogledu vrednosti za eventualni rat, takođe postojala različita mišljenja, među kojima i takva koja su ih sasvim potcenjivala ili im priznavala određenu ulogu samo na terenima gde mogu dejstvovati iznenadno, sa dobro skrivenih i zaklonjenih položaja. Kasniji razvoj događaja u toj oblasti pokazao je potpunu neodrživost takvih gledišta. Revolucionarni prevrat gledišta započeo je, ustvari, pojavom raketizirane municije velike probojnosti za ručne bacače i bestrzajne topove, kao i raketiziranih tromblona, čime je domet tih sredstava udvostručen, ponegde i utrostručen u odnosu na stanje pre pojave te municije. Promeni pogleda pogotovu su doprineli prenosni lanseri za vođenje pt-raketa, koji su veoma efikasno upotpunili asortiman pešadijskih sredstava za protivoklopnu borbu. Ako je rat u J. Vijetnamu, zbog izuzetne pokrivenosti tamošnjeg zemljišta, još i ostavljao sumnje u vrednost ručnih pt-sredstava na terenima drugo-jačijeg karaktera, rat na Bliskom istoku dokazao je sasvim suprotno.

Naoružane takvim pt-sredstvima, pešadijske jedinice (zavisno od stvarno raspoloživog naoružanja), postaju znatno sposobnije ne samo za POB na malim već i na srednjim i velikim daljinama, jer raketizirana municija pomera efikasan domet tromblona i ručnih bacača

na 300 — 350, odnosno 400 — 500 metara, bestrzajnih topova na 800—1200 metara, dok su prenosne pt-rakete u većini slučajeva inače sposobne za dejstvo na daljinama do 3.000 m. Važno je, međutim, napomenuti da se sve to događa već u jedinicama ranga četa-bataljon. Protivtenkovske i druge snage, na nivou združenih pešadijskih jedinica, samo su faktor više, koji ojačava njihovu sposobnost za POB, odnosno koji im omogućava da u toj borbi efikasnije izraze težiste i manevar. Sve to ozbiljno povećava efikasnost pešadije u POB, a time i njenu upotrebljivost za dejstvo na manevarskom, pa i na ravničastom zemljištu. Takva sredstva za POB pogotovu pogoduju povećanju efikasnosti partizanskih i teritorijalnih jedinica, jer omogućuju da se POB nametne protivniku svuda gde postoje njegove oklopne i mehanizovane snage, dakle na celoj dubini njegovog taktičko-operativnog rasporeda, a ne samo u okviru linija dodira u zahvatu fronta, kao što je to bio slučaj u ratu na Bliskom istoku.

Zbog poznatih problema oko opaljivanja i nedovoljne preciznosti tromblona, ima mišljenja da oni ni u raketiziranim varijantama nemaju naročitu perspektivu, odnosno da je celishodnije ulagati sredstva u neuporedivo preciznija namenska ručna pt-sredstva (RB, BsT, prenosne rakete). Takva mišljenja sigurno nisu bez osnova, ali u biti ne umanjuju vrednost ukupnih dostignuća u masovnoj bazi sistema protivoklopne borbe.

3. UGRADIVANJE PROTIVVAZDUŠNE SPOSOBNOSTI

Masovna upotreba avijacije i helikoptera u savremenim borbennim dejstvima na kopnu, pokazala je već u Južnovijetnamskom ratu da se efikasna trupna protivvazдушna odbrana na nivou združenih pešadijskih jedinica ne može postići prostim ojačavanjem i modernizovanjem njihovih formacijskih snaga za tu svrhu, ukoliko se istovremeno sa tim ne bi učinili odgovarajući naponi da se deo sposobnosti za nisku PVO ne ugradi kao integralna sposobnost svake osnovne ili niže taktičke jedinice. Specijalizovane snage trupne PVO, ma kako bile respektovane, orijentišu se, po pravilu, na odbranu ključnih elemenata borbenih i marševskih poredaka, odnosno na zaštitu naročito značajnih objekata u zonama (rejonima) dejstava združenih taktičkih i operativno-taktičkih jedinica. U takvoj situaciji, mnogi njihovi delovi na pomoćnim (i uopšte manje važnim) pravcima dejstva, ostajali bi nedovoljno branjeni. Orijentacija na korišćenje streličkog naoružanja i pojačanu primenu mera pasivne zaštite u takvim situacijama može, kao i u svim drugim prilikama, znatno sma-

njiti efikasnost protivničkih udara iz vazduha, ali za savremene uslove sigurno ne predstavlja kompleksno rešenje. Zbog toga je, slično iznetom za POB, a poput prakse koja se već odavno primenjuje u oklopno-mehanizovanim sastavima, došla do snažnog izražaja tendencija da se odgovarajuća sposobnost za PVO ugrađuje direktno u formacije pešadijskih jedinica, kao njihovo normalno svojstvo.

Za tu svrhu, uz povećanu primenu protivavionskih mitraljeza i postolja za dejstvo protiv ciljeva u vazduhu običnim mitraljezima, u nekim armijama pešadija je počela dobijati i lakše (prvenstveno prevozno-prenosne) varijante protivavionskih topova, a poslednjih godina prenosne protivavionske raketne sisteme, koji zbog lakoće, relativne jednostavnosti i velike efikasnosti, sigurno predstavljaju najperspektivnije rešenje ne samo za pešadijske već i za sve druge jedinice kopnene vojske. Njihovu efikasnost u potpunosti je dokazao i nedavni rat na Bliskom istoku i to dvojako: zadovoljavajućim poljem dejstva, koje omogućava relativno osamostaljivanje jedinica ranga četa-bataljon i kada dejstvuju na izdvojenim pravcima, i potpunim pokrivanjem malih (delom i srednjih) visina sa kojih avijacija i helikopteri za podršku borbenih dejstava na kopnu najčešće i dejstvuju.

Pojava i sve šira primena takvih raketa nimalo ne umanjuje značaj i ulogu ostalih sredstava za PVO pešadijskih jedinica, uključujući streljačko naoružanje. Naprotiv, ta sredstva vrlo skladno dopunjuju mogućnosti moćnijih, što je naročito značajno u borbi s helikopterima. S tim u vezi, valja istaći i pojačanu orijentaciju na proizvodnju specijalne streljačke municije sa tzv. teškim zrnom, kao odgovor na primenu sve otpornijih materijala u svojstvu donjeg oklopa kod helikoptera i aviona za podršku kopnenih jedinica.

4. RAST PROTIVDESANTNE SPOSOBNOSTI

Iznete tendencije u razvoju streljačkog naoružanja i masovnih sredstava za POB i PVO snažno afirmišu i sposobnost savremene pešadije za protivdesantnu borbu. Ovo tim više, što se u međuvremenu znatno napredovalo i u razvoju pešadijskih sredstava za opštu vatrenu podršku, pre svega minobacača, gde je orijentacija na lakše (za pešadiju podesnije i jednostavnije) konstrukcije, a naročito na raketiziranu municiju znatno većeg dometa, takođe dala vrlo značajne rezultate.

Pešadija tako postaje sposobna za borbu sa vazdušnim (posebno helikopterskim) desantima još dok su u vazduhu, na putu ka rejo-

nima desantiranja, kao i u procesu njihovog spuštanja i sređivanja, tj. u momentima kada su najosetljiviji i kada sami još ne mogu ispoljiti dejstvo nekim težim sredstvima nego što ih ima pešadija bilo koje vrste. Sve to, zajedno sa ostalim snagama i sredstvima, kojima raspolažu združene pešadijske jedinice, opravdano afirmiše pešadiju kao jednog od glavnih nosilaca protivdesantne borbe. Naravno, utoliko više ukoliko u svom sastavu, ili po osnovu odgovarajućih ojačanja (podrške), raspolaže i drugim atributima za brzo stupanje u dejstvo i razbijanje protivničkih desanata. To, međutim, ne može bitno umanjiti vrednost prethodnog zaključka, jer se u krajnjoj liniji radi o pitanjima koja se rešavaju planiranjem protivdesantne odbrane i organizacijom sadejstva između učesnika u njoj.

5. RAST SPOSOBNOSTI NA PLANU OTKRIVANJA I PRAĆENJA PROTIVNIKA

Nosioци savremenog združenog boja, među kojima i pešadija, odavno pokazuju interes da instrumentalnim metodama što potpunije kontrolišu bojište, kao i da povećaju efikasnost osmatranja (izviđanja) i gađanja u noćnim uslovima. Ipak, u eri nuklearizacije nije došlo do nekih spektakularnih rezultata u toj oblasti, pored ostalog i zbog iznetih pogleda o perspektivama pešadije. Rat u J. Vijetnamu pokazao je da je takvo stanje, sa stanovišta savremenog konvencionalnog rata, neodrživo, pa je taj razvoj, naročito u poslednjih desetak godina, veoma intenzivan. Posebno mesto u toj oblasti zauzimaju radari za osmatranje bojišta, zatim infracrveni (IC) i drugi uređaji za noćno osmatranje i gađanje, a povezano s tim i protivsredstva za detekciju radarskih talasa i IC-zraka.

O radarima za osmatranje bojišta (tačnije rečeno za blisko otkrivanje prisustva žive sile i tehničkih borbenih sredstava) postojala su i još uvek postoje uprošćena shvatanja, koja potrebu za njima vide uglavnom u slabostima vizuelnog osmatranja u noćnim uslovima i lošim dnevnim meteorološkim prilikama. U stvari, to je samo jedna strana interesa. Drugu, jednako značajnu, čini to što takva sredstva ozbiljno olakšavaju i štede snage za kontrolu međuprostora, pretpolja i otkrivenih bokova, povećavaju efikasnost borbenih osiguranja i zaseda, čine sigurnijim rad izviđačkih i diverzantskih grupa, kao i drugih sastava specijalne namene. U početku, odgovarajuća sredstva su i dodeljivana prvenstveno takvim snagama, da bi zadnjih godina kod mnogih armija našla mesto na nivou pešadijskih jedinica ranga vod-četa-bataljon, kao njihovo direktno naoružanje.

To je, pored ostalog, omogućeno činjenicom što je u razvoju radara za blisko osmatranje bojišta dostignut veoma visok nivo. Najsavremeniji su teški svega nekoliko kilograma, zahtevaju samo jednog poslužioca, dok im je efikasan domet u otkrivanju žive sile do 2.000 m, a borbene tehnike u pokretu i do 10 km. Kod boljih rešenja, tačnost otkrivanja pojedinačnih ciljeva po pravcu iznosi manje od ± 10 m, a po daljini ± 50 m.

Slično stoje stvari i sa uvođenjem aktivnih i pasivnih IC-uređaja za osmatranje noću. Aktivni uređaji su u široj primeni, pored ostalog i što su znatno jeftiniji, ali u poslednje vreme ima i veoma portabilnih pasivnih uređaja, koji pri težini od svega nekoliko kilograma otkrivaju vozila na daljinama do 4.000, a peške do 1.200 m. Intenzivno se istražuju i laserski uređaji za noćno osmatranje, sličnog dometa. Dostignuća u oblasti IC — i drugih nišana za noćna i dnevno-noćna gađanja streljačkim oružjem, takođe su značajna. Danas se smelije ide na pasivne IC-nišane, koji pri težini ispod 2 kg pokrivaju najmanje 1/2 do 2/3 efikasnog dometa streljačkog naoružanja.

Sve u svemu, u oblasti uređaja za noćno osmatranje i gađanje događaju se stvari koje znatno povećavaju sposobnost za praćenje neprijatelja, za noćnu borbu i precizno tučenje naročito značajnih ciljeva, odnosno za brzo usmeravanje sredstava podrške na ciljeve koji su izvan dometa njenog neposrednog naoružanja. Imati pred sobom tako opremljenog protivnika, bez slične sposobnosti na sopstvenoj strani, nije nimalo priyatna stvar. Otuda se u mnogim armijama tom pitanju danas poklanja gotovo ista pažnja kao i osposobljavanju pešadije u prethodno navedenim oblastima. I više od toga — pokrenut je vrlo intenzivan razvoj u oblasti protivsredstava za otkrivanje radarskih talasa i IC-zraka (poznatijih pod imenom indikatora — senzora jedne ili druge vrste), koja će, kao i sama sredstva za noćno osmatranje i gađanje, neminovno postati normalno naoružanje savremene pešadije.

U celini uzeto, može se zaključiti da se današnja pešadija (bez obzira na vrstu) sve više transformiše u rod vojske univerzalnih sposobnosti, koja u svim bitnim elementima, pa čak i na planu tradicionalno osnovne — streljačke vatre, suštinski menja njenu vrednost u savremenom konvencionalnom ratu. Dobro opremljena i obučena u domenu ABHO, takva pešadija sigurno može zadržati svoju ulogu i u uslovima eventualne upotrebe nuklearno-hemijsko-bioloških borbenih sredstava.